

BİLİM EMEKÇİLERİNİN SINIR TANIMAYAN SÖMÜRÜSÜ

Erhan Nalçacı

Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
E-posta: nalcaci@medicine.ankara.edu.tr

ÖZET

Bilim emekçileri bütün dünyada “evrensel bir bilimden” bahsedilerek uluslararası yayına teşvik edildiler ve tüm akademik yükseltme ölçütleri uluslararası yayınlara endekslendi. Oysa bilimsel bilgilerin üretilmesi ile emekçilerin refahı ve mutluluğu kavramları arasındaki bağlar hemen tamamen koparılmıştır. Bilimsel bilgi tekeller arasındaki rekabet sürecinde kullanılmakta, bilim emekçilerinin emeği izlenmesi çok zor bir şekilde artı değere dönüştürülmektedir. Ulusal sınırları tanımayan bu sömürüye yine artı değer üreten tekellere ait Ar-Ge birimleri aracılık etmektedir. Nihai ürünü ve sürecin bütününe göremeyen bilim emekçileri için bu süreç sömürünün yanı sıra emeğin anlamsızlaşmasına yol açmıştır.

Anahtar kelimeler: *Bilim emekçileri, Ar-Ge, tekeller, artı değer, sömürü*

THE LIMITLESS EXPLOITATION OF SCIENTISTS

ABSTRACT

Scientists were encouraged to publish internationally by talking about a “universal science” all over the world and all academic promotion criteria were indexed to international publications. However, the links between the production of scientific knowledge and the concepts of the welfare and happiness of the workers are almost completely broken. Scientific knowledge is used in the process of competition between monopolies, and the labor of science workers is transformed into surplus value in a very difficult way to monitor. This exploitation, which does not recognize national borders, is mediated by R&D units belonging to monopolies that generate surplus value. For scientists who cannot see the final product and the whole process, this process has led to the meaninglessness of labor as well as exploitation.

Keywords: *Science workers, R&D, monopolies, surplus value, exploitation*

GİRİŞ

Türkiye’de bilim üretiminde hep dikkatimizi başka yerlere çektiler. Şimdi bunu doğal karşılıyoruz, çünkü ister üniversite içi, ister dışından yönlendiriciler farkında olsunlar veya olmasınlar sermaye sınıfı adına ideoloji üretiyorlardı. Bu deneme niteliğindeki yazıda emekçiler adına gerçeğin başka ve bizden saklanan bir boyutuna dikkatimizi yönlendireceğiz.

Emekliliği yaklaşan bir kuşak 1980 öncesini az çok hatırlıyor ama bugün görev başındaki bilim emekçilerinin çoğu için üzerinden 40 yıl geçen bu dönem artık neredeyse tarihçilerin araştırma alanı olacak kadar geride kaldı. 1980 öncesinde, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’nin kurulmadığı ve üniversitelerin şu veya bu şekilde özerk kabul edildiği, ODTÜ’lü öğrenciler Komer’in arabasını yakarken Rektör’den izin alamadığı için polis kampüse giremediği yıllardan bahsediyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti üniversitelerinin kuruluşunda Alman bilim insanlarının emeği ve belirleyici katkısı çok iyi biliniyor. Bu model ulusal sermaye üzerinden ülkenin kalkınmasında üniversitelere araştırmacı rolü biçen Humboldt tipi üniversite olarak biliniyordu. Uluslararası yayınlardan çok ülkenin içine doğru yapılan araştırmalar akademik yükselmede temel ölçüt olarak kabul

ediliyordu. Örneğin, doçentlik ve profesörlük yükseltmeleri için öğretim üyeleri kapsamlı araştırmalara dayanan ayrı ayrı tezler yazmak zorundaydı. Ayrıca yazdığı kitaplar, ders verme deneyimi ve yeteneği başlıca ölçüttü. Uluslararası hakemli dergilerde yayın yapmak en azından en önemli ölçüt değildi.

Türkiye’de uluslararası yayın sayısı ve kalitesinin akademik yükselmede temel ölçüt haline gelmesi YÖK ve YÖK’ün ilk başkanı İhsan Doğramacı ile başladı. 1982 Anayasası ile tanımlı halen gelen YÖK’ün 1981’den 1992’ye kadar başkanlığını yürüten Doğramacı aynı zamanda Türkiye’de ilk özel üniversitenin kurucusu ve sahibiydi.

İlk dikkatimizi çeldirme YÖK’ün kuruluş amacıyla ilgili olarak karşımıza çıkıyor. Bugün üzerinde herkesin anlaştığı temel tez, “topluma göre fazlasıyla uyanmış olan üniversiteyi” baskı altına almaktı. YÖK’ün bu işlevinin inkâr edilecek bir yanı yok, ancak bu tez diğer ve asıl amaç olan işlevi saklamaya da yarıyor ve tek başına alındığında liberal bir renk kazanıyor.

24 Ocak 1980 Kararları sermaye sınıfının yeni bir sermaye birikim modeli arayışı içinde olduğunu gösteriyor ve ayrıca emperyalizme bağlı Uluslararası Para Fonu

(IMF) ve Dünya Bankası (DB) gibi kurumlar tarafından da dayatılıyordu. Çok kısaca emperyalist düzenle bütünleşme diye tanımlanan bu model, uluslararası sermayenin önündeki ulusal engelleri kaldırmaya ve emekçi sınıfların kazanımlarını mümkün olduğu kadar aşağıya çekmeye dayanıyordu. 12 Eylül Askeri Darbesi ve darbeye zemin yaratan toplumsal kargaşa dönemi bu bütünleşme önündeki engelleri temizlemek için tezgâhlanmıştı.

Dolayısıyla YÖK'ün kuruluşu sadece üniversiteleri baskı altında tutmaya dönük değil, üniversitelerin piyasalaşması, yalnızca ulusal sermayenin değil, uluslararası sermayenin güdümüne girmesi için de kurgulanmış, kendisi de sermaye sınıfının bir üyesi olan Doğramacı üzerine düşeni başarı ile yerine getirmişti.

Nasıl ülkenin özel üniversitelerle dolduğunu, devlet üniversitelerinin döner sermayeye bağlandığını, bilim üretiminin sermayenin hizmetine verildiğini bugün çok daha iyi görebiliyoruz. Ancak bu yazıda piyasalaştırma sürecinin tüm boyutlarına değinmek yerine bilim emekçilerinin sınır tanımayan sömürüsüne odaklanacağız.

1. ULUSLARARASI YAYINLAR VE SERMAYEYE BİLGİ/DEĞER TRANSFERİ

Dikkatimiz sürekli olarak bir kısmı sol görüşlü olarak da kabul edilen yazarlar tarafından Türkiye'nin uluslararası makalelerinin sayısının ve niteliğinin azlığına çekilir.

1980'lerin başında YÖK'ün doçentlik ve profesörlük tezlerini kaldırması ve akademik yükselmeyi uluslararası yayın koşuluna bağlaması ile yayın sayısında hemen bir sıçrama görülmedi. Yabancı hakemli dergilerin yayına kabul eşiği çok yüksekti, bu eşiği aşabilmek için bilim emekçilerinin yoğun bir uğraşa girmesi gerekti. Ancak 1990'lardan sonra uluslararası makale sayısının hızla artışa geçtiği görüldü.

1980 yılında 439 olan yayın sayısı 25 yılda 32 kat artarak 14281'e ulaşmış, Türkiye 2004 yılında dünya sıralamasında 21.'liğe yükselmişti. Bu dönemde Türkiye fen bilimlerindeki makale sayısı açısından uluslararası bilim indekslerinde dünya sıralamasında 44. sıradan 20. sıraya çıktı (Ak ve Gülmez, 2006).

Bu artışın nedeni, Türkiye'nin bilim ve teknolojiye GS-MH'dan ayırdığı payın artırmasına bağlanmadı, çünkü kayda değer bir artış olmamıştı. Ancak üniversite sayısının artması, bilim emekçilerinin yükselebilmek için uluslararası yayınlara yönelmesi ve yurtdışına doktora ya gönderilenlerin geri dönüşüyle ilişkilendirildi (Ak ve Gülmez, 2006).

Bu artış hızı aynı şekilde devam etmedi ve Türkiye'nin genel olarak uluslararası indekslere giren makale sayısına göre dünya sıralamasında yeri 17. ve 20. sıralar ara-

sında dalgalandı (Ortaş, 2018). Ancak yayınların kalitesinin düştüğü, daha az atıf alan dergilerde makalelerin yoğunlaştığı vurgulandı, Türkiye'nin sıralamadaki yeri diğer ülkelere karşı sorgulandı ve yetersizliklere işaret edildi (Ortaş, 2018, Solaker, 2019). Üniversite sayısının çok artması ve akademik yükselme baskısının araştırmacıları daha az nitelikli dergilere yöneltmesinin dışında, çeşitli yayın etiği hilelerinin artışına işaret ediliyordu. Yazar sayısının şişirilmesi, makalenin bütünlüğünü bozacak şekilde birden fazla yayına bölünmesi gibi etik ihlallere çok yaygın olarak rastlandı. Buna karşılık YÖK ve üniversiteler, kadro/unvan alma ölçütlerini daha da yükseltme yoluna gitti. Dergiler kendi içinde bir makalenin aldığı ortalama atıf sayısına göre sınıflandırılmıştı ve daha yüksek sınıflardaki dergilerde yayın yapma ölçütlerine eklendi. Akademisyenlik bir terletme sistemine dönüştü. Sonuçta kimsenin ülkenin kalkınması ile bilimsel etkinlik arasındaki ilişkiden şüphelendiği yoktu.

Oysa bu uluslararası yayın furiasının içine gömülmüşken kimsenin şüphelenmediği bir nokta yavaş yavaş su yüzüne çıktı. Ülkelerin gelişmesi ile bilimsel yayın etkinliği, daha açık olmak gerekirse emekçi halkın mutluluğu ve refahı ile uluslararası yayın sayısının artması arasında pozitif bir ilişki olduğu şüphe götürür hale geldi.

Şu örnek çok anlaşılır olacaktır. Türkiye Kurtuluş savaşı da dâhil olmak üzere bütün Cumhuriyet tarihi boyunca kendi aşılarını üretir durumda olmuştur. Aşı üretimi sadece halkın sağlığını geliştirmek ve korumak için zorunlu değil, aynı zamanda abluka ve savaş zamanları için stratejik bir süreç olarak kabul edilir. Tam da yayın sayısının patladığı 90'lı yıllarda, Özal hükümetleri sırasında, değişen teknolojiye yatırım yapılmadığı için aşı üretimi büyük ölçüde bırakmıştır (Saçaklıoğlu ve ark., 2003).

Türkiye bir aşı pazarı haline geldi ve bu emperyalist bütünleşmenin tercih edilen siyasi bir sonucuydu. Türkiye'nin yılda 200 milyon dolar kadar bir meblağı aşı ithalatı için kullandığı bildiriliyor (20 Kasım 2018). COVID-19 pandemisi esnasında kendi aşısını üretememenin sıkıntısı çok daha fazla hissedildi. Şimdi su soruyu sormak zorundayız: 1990'dan bu yana 30 yıl boyunca Türkiye'den mikrobiyologların, biyoteknologların, enfeksiyon hastalıkları uzmanlarının yaptığı binlerce yayın neye yaradı? Başka bir deyişle ürettikleri bilgi nereye gitti, nerede kullanıldı?

Aynı şekilde Türkiye ilacını da büyük ölçüde üretemiyor ve ithal ediyor. Türkiye'nin 2018 yılında 5 milyar dolarlık ilaç ithal ettiği söyleniyor (Öztürk, 2020). En çok uluslararası yayın yapan kesimlerin içinde olan farmakologların emeğinin nerede cisimleştiğini yine sormalıyız. Bu arada Türkiye birçok özel ilaç şirketi üzerinden ilaç da ihraç ediyor ama yine bunun emekçi halka yararı var mı diye tartışmalıyız.

Bu soruları çoğaltmak mümkün, ancak esaslı bir yanıt vermek için Marksizmi yardıma çağırmanız gerekiyor.

2. BİLİM EMEKÇİLERİNİN EMEĞİ NASIL ARTI DEĞERE DÖNÜŞÜYOR?

Bilim emekçilerinin sınır ötesi sömürülme mekanizmalarına ilişkin bir deneme yaparken okurların Marksizmin temel ekonomi politik kavramlarına aşina olduğunu varsayacağız. Ama yine de bu uluslararası kolektif sömürüyü temellendirmek için Marx'tan bir alıntı yaparak başlayalım:

Üretim araçlarının yoğunlaşmasından ve bunların kitle halinde kullanılmasından ileri gelen bu toplam ekonomi, ne var ki, mutlaka işçilerin bir araya toplanmasını, elbirliği yapmalarını, yani emeğin toplumsal bir bileşik haline gelmesini gerektirir. Şu halde, bu, tıpkı artı-değerin, tek başına alındığında bireysel bir işçinin artı-emeğinden doğması gibi, emeğin toplumsal değerinden doğmaktadır (Marx, 2003).

Bildiğiniz gibi, emeğin sömürüsü işçilerin emek güçlerinin karşılığı olan ücret kadar bir değeri çalıştıkları zamanın bir kısmında üretmeleri, sonra ise karşılığı ödenmemiş ve patronun el koyduğu bir artı emek yaratmak için çalışmalarına dayanır. Ancak Marx emeğin sömürüsünü çok daha kompleks biçimde tanımlıyor ve emeğin toplumsal bir bileşik hale gelmesini sömürü sürecine yerleştiriyor. Bu süreçte birbirini tanımayan ve kitleler halinde çalışan emekçilerin çoğu kez ürettikleri değerler uluslararası sınırları aşıyor ve sermaye dolaşımı görülmedik şekilde toplumsallaşılıyor.

Muhakkak bu süreç bugünün emperyalist düzeninde bütün sektörlerde yaşanıyor, ancak biz bilim emekçilerinin yarattıkları değerlerin nasıl bir toplumsal emek sürecinden doğduğunu ve sömürüldüğünü tartışacağız.

Ve bilimi, emekten farklı üretken bir güç haline getirerek sermayenin hizmetine veren modern sanayi içerisinde tamamlar (Marx, 1997: 349-351).

Gerçekten bugün bütün kapitalist tekeller bilimi bir üretici güç olarak kullanıyor. Tekeller arası rekabetin en önemli yanlarından biri kendilerine mal ettikleri pazarda onlara üstünlük sağlayacak bir yenilik (inovasyon) olarak görülüyor. Bilimsel bilginin teknolojiye dönüştürülmesi için dünyada bütün tekellerin istihdam ettikleri bilim emekçisi ve mühendislerden oluşan bir araştırma-geliştirme (Ar-Ge) ünitesi bulunuyor. Bu emekçi kesimin yarattığı artı-değer bütün metaların içinde birikmiş olarak bulunuyor. Ayrıca yeni bir kullanım değeri taşıyan bir meta uzun yıllar kullanım değerini mülkiyetine alan tekele bir tekel kârı bırakarak artı-değerin katlanmasına neden oluyor.

Ar-Ge etkinliğini devlet kuruluşları da yapabilir, yine de son 30 yılda Ar-Ge yatırımlarının özel şirketlere kaydığı görülüyor. Örneğin 2017 verilerine göre AB'nin 28 ülkesinde özel sektörün payı %60'tan fazladır (Yıldırım ve Göze Kaya, 2019). Ancak emperyalist düzende devle-

tin tekellerin bir aracı haline dönüştüğünü unutmamak gerekiyor. Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranına baktığımızda 2015 verilerine göre bu oranlar, Almanya'da %2,93, ABD'de %2,74 olarak gözükmektedir. Örneğin, Türkiye 0,88 ile ülkeler sıralandığında üst sıralarda değildir (Sezgin ve Sezgin, 2018). Öte yandan, emperyalist düzende hızla yükselen Çin'in Ar-Ge yatırımının 2016'ya kadar son 8 sene içinde %120 kadar arttığı bildirilmektedir (Korkut ve Sabah, 2016).

Almanya'da Ar-Ge'de istihdam edilen bilim ve teknoloji emekçilerinin sayısının 600 bin civarında olduğu bildiriliyor (Yıldırım ve Göze Kaya, 2019). Ancak şu unutulmamalı, nasıl tekeller yurtdışına sermaye ihraç ediyor ve emek gücünün değerinin düşük olduğu, sosyal kazanımların geriletildiği ülkeleri tercih ediyorlarsa, aynı şekilde Ar-Ge merkezlerini de yurtdışında kuruyorlar. Ar-Ge bilim emekçilerinin yarattığı artı-değerin büyüklüğü düşünüldüğünde bu değişen sermaye kısmının masrafını azaltmak onlara en makulü geliyor.

En çok Ar-Ge çalışması yapan sektörlerin, bilgisayar-telekomünikasyon, ilaç-tıbbi teknoloji ve otomobil endüstrisi olduğu biliniyor (Korkut ve Sabah, 2016). Silah sanayisi de yüksek Ar-Ge çalışması yapan bir sektördür ve tüm dünyanın askeri harcamaları 2018'de 1,67 trilyon dolar civarında gerçekleşmiştir (Sezgin ve Sezgin, 2018).

Ar-Ge bilim emekçileri araştırma konularının ve buluşlarının hangi ürün ve hangi pazar ile ilişkili olduğunu belki kestirebilirler, ancak Şekil 1'de görüldüğü gibi bir sermaye bileşeni olarak ürüne hâkim olma ve yönetme hakları bulunmamaktadır. Teknolojik yenilikleri ve yeni ürün tasarımları sanayi işçilerince metaya dönüştürülecektir. Nihai ürünün içinde yarattıkları artı-değerin sermaye bileşenleri içinde yüksek bir orana sahip olması beklenir. Şekil 1'deki oranlar sadece bu tahmini yansıtmaktadır, hesaplamaya dayanan değerleri bulabilmek için derin bir iktisadi araştırma gerekiyor.

Ar-Ge emekçilerinin uluslararası sömürüsünün yanı sıra araştırma konularını özgürce seçme hakkı da olduğu söylenemez. Örneğin aşı ve ilaç üreten tekellerin zengin ülkeler ve onların zengin sınıfsal tabakalarının tüketmesine dönük geliştirme çalışmaları yaptıkları, yoksul ülke ve halklarını umursamadıkları çok iyi belgelenmiştir. Ar-Ge çalışmaları kolesterol yüksekliği, kalp, damar hastalıkları ve diyabet gibi varlıklı sınıfların sorunlarına yönelirken, sıtma, AIDS ve tüberküloz araştırmalarına yönelim çok düşüktür (Korkut ve Sabah, 2016, BAA, 2020). Aslında dünya ölçeğinde büyük kaynak israfına neden olan, emekçilerin refahına ne kadar katkı yaptığı çok şüphe götüren otomotiv sanayinin Ar-Ge araştırmalarının düşük karbondioksit emisyonu gösterme hilesine odaklanması tam bir skandaldır (BBC, 2015).

Şimdi artık doğrudan bir tekelin Ar-Ge biriminde çalış-

mayan ve çoğunlukla üniversite mensubu olan dünya-
daki on milyonlarca bilim emekçisinin durumuna göz
atabiliriz.

Bilim emekçilerinin bir kısmı devlet, bir kısmı özel üni-
versitelerde istihdam edilmektedir. Özel üniversiteler-
de çalışanların aynı zamanda eğitim emekçisi olarak
da sömürüldüğünü, çünkü yükseköğrenim hizmetinin
metalaştırıldığını söyleyelim, ancak bununla bu yazıda
ilgileneceğiz. Ücretlendirme biçimleri de çok önem-
li olduğu halde ayrıntı kalacak. Ayrıca üniversite bilim
emekçilerinin bir kısmı doğrudan sermaye için çalıştı-
rılıyor.

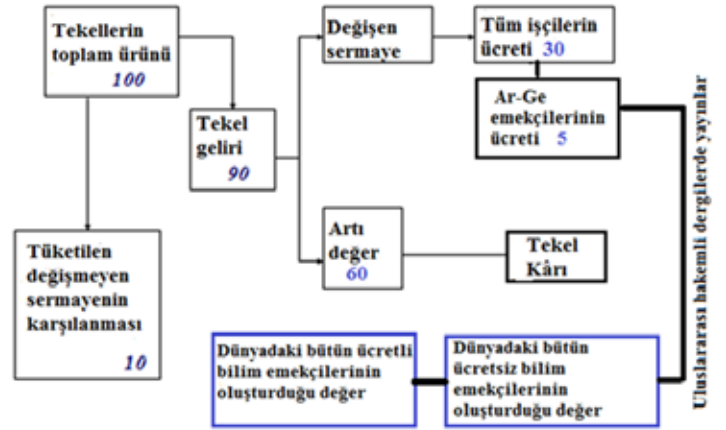
Bunların dışında hem devlet hem özel üniversitelerde
araştırmaların önemli bir kısmını üreten yüksek lisans
ve doktora öğrencilerinin önemli bir yüzdesinin bir üç-
ret almadan çalıştığını söylemeliyiz.

Sonuçta bu bilim emekçileri ordusunun uluslararası
yayına yönlendirildiğini ve akademik olarak yüksel-
melerinin buna bağlandığını söylemiştik. Ar-Ge birim-
leri genellikle temel bilimlere yönelmezler, bunlar hem
pahalıdır hem de bir ürüne dönüşmesi çok daha fazla
zaman alır. Uluslararası yayınlarla “insanlığın yararına”
sunulan bütün temel ve uygulamalı bilimlere ait bilgiler
tekellerin Ar-Ge birimlerince ele alınır ve yeni teknolo-
jilerin üretilmesinde kullanılır.

Milyonlarca bilim emekçisi bu koşullarda kendileri
ürettikleri bilginin evrensel olduğunu sanırken, bu bil-
giler ancak tekellerin Ar-Ge birimleri tarafından tek ku-
ruş ücret ödenmeden artı-değere dönüştürülür (Şekil
1). Şekil 1 tahminlere dayanarak ve çok daha karmaşık
olan ilişkiler yumağını basite indirgeyerek bu uluslara-
rası sömürü mekanizmasını soyutlamaya çalışmaktadır.

Söz konusu bilim emekçileri, ürettikleri bilginin hangi
tekel tarafından hangi ürünün içinde kullanıldığını bı-
rakın kontrol etmeyi, bilmezler dahi. Belki bir fizikçinin
sürtünmesiz ortamla ilgili yaptığı bir çalışma bir tank
motorunda, bir farmakoloğun ürettiği bilgi bir ilacın
içinde, bir kimyagerin polimerler üzerinde yaptığı bir
çalışma bir savaş uçağının astarında, bir sinirbilimci-
nin makalesi bir SIHA’nın beyinde kullanılıyor olabilir.
Bilim emekçileri bu koşullarda emeklerinin nihai ürün-
lerini hiç göremezler ve onların emekçi kitlelerin yara-
rına kullanıldığından hiçbir şekilde emin olamazlar. Bu
büyük bir yabancılaşma yaratıyor, bilim emekçilerinin
emeğini anlamsızlaştırıyor. Bunların yanı sıra tekeller
tarafından ulusal sınırları tanımaz şekilde sömürülü-
yorlar. Marx’tan (1997: 349) şu alıntıya bakabiliriz:

“Yalnızca parça işler, farklı bireyler arasında dağıtıl-
makla kalmaz, bireyin kendisi de, bir parça-işlemin
otomatik motoru haline getirilir... Üretimde zekâ tek
yönde gelişir, çünkü diğer birçok yönlerde yok ol-
muştur. Parça işçilerin yitirdikleri, onları çalıştıran
sermayede toplanmıştır.”

Şekil 1. Bir soyutlamaya dayanan şema bir tahmin yürütmektedir. Dünyadaki tüm tekellerin ürettiği toplam değer 100 olarak kabul edilmiştir. Eskiye makine, kullanılan hammadde ve sarf malzemesi değişmeyen sermaye olarak 10 birim, tekel geliri ise 90 birim olarak gösterilmiştir. Ancak bunun içinde asıl olarak artı değeri yaratan emekçilerin emek güçleri karşılığında ödenen ücretleri de bulunur. Sömürü oranının %200 olarak tahmin edilmiş, değeri yaratan işçilerin toplam ücreti 30 birim olarak işaretlenmiştir. Bunun içinde yeni buluş ve icatlardan sorumlu ve asıl tekel kârlarına katkı yapan Ar-Ge bilim emekçilerinin ücreti 5 birim olarak tahmin edilmiştir. Tekellere ait Ar-Ge birimleri dünyadaki bütün bilim emekçilerinin bilimsel ürünlerini uluslararası yayınlar aracılığı ile takip etmekte ve bunları artı değere çevirmektedir. Dünyanın birçok üniversitesindeki ücretli ve ücretsiz çalıştırılan bilim emekçilerinin emeği tekellerin piyasaya sunduğu metallerde cisimleşmektedir. Oysa tekeller bu çok sayıda bilim emekçisinin ne gelişimi ve yoğunlaşmış emeği için ne de ürettikleri değer için bir ödeme yapmaktadır.

Gerçekten yaşanan tam da böyledir, bilim emekçileri be-
davaya sermayeye ürünlerini teslim ederken bir parça
olarak bütünün farkına varamayacak duruma gelmiş-
lerdir.

Şimdi denilebilir ki üniversitelerde iktisat, uluslararası ilişkiler, tarih gibi alanlarda çalışan çok sayıda bilim emekçisinin makaleleri Ar-Ge’nin ne işine yarasın? Ama şunu unutmayalım, her tekelin bir ulusu ve devleti vardır. Çokuluslu kavramı sadece sermaye ihracatına işaret eder. Tekellerin bir ofisi olarak devlet; jeostratejik hedefleri takip eder, tekellerin yayılabileceği alanları sağlar, tekellerin lehine iktisadi düzenlemeleri yapar. Ayrıca sürüp gitmekte olan sınıf mücadelesinde ideolojik verilere ihtiyacı vardır. Tekeller ancak bu ortamda kârlarını optimize ederler. Dolayısıyla birleşik emek illaki Ar-Ge birimlerinden geçmeyi gerektirmez.

Zaten sosyal alanlardaki makaleler sıkı bir hakem denetiminden geçer ve sermayenin işine değil, emekçi sınıfların işine yarayacak bilgiler bu denetimden çok zor kurtulup yayına dönüşür.

Ancak tekellerin hizmetine koşmuş ve bütün uluslara dağılmış bu milyonlarca bilim emekçisini bir düzene sokma gereksinimi de bulunuyor, kargaşayı önlemek ve köleleştirilmiş kadrolarını bilmek istiyorlar. Sonuçta milyonları bir numarayla tanımlamaya karar vermişler. Örneğin, hepimizi çalışma kampında göğsümüze takılmış bir numarayla tanımlayan ORCID’in kendini nasıl

tanıttığına bir kez göz atalım.

ORCID, özgür, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak bütün paydaşlarına fayda sağlamayı amaçlar ve disiplinler, araştırma sektörleri ve ulusal sınırları aşma yeteneği ile benzersizdir. Araştırma ile araştırmacıları birleştirme yeteneği bilimsel keşif sürecini artırır ve araştırmaya fon sağlama ile işbirliği olanaklarını geliştirir. ORCID bu vizyonu gerçekleştirmek için araştırma camiasının bütün sektörleri ile iletişim içindedir (members.orcid.org, 2020).

3. BİLİM EMEKÇİLERİNİN DÂHİL OLDUĞU BU SÖMÜRÜ VE EMEĞİN ANLAMISIZLAŞTIĞI SÜREÇTEN KURTULMAK İÇİN NE YAPMALI?

Bu katmerli sömürü mekanizmasını hafifletmenin önemli bir yolu bilim emekçilerinin sendikalarda örgütlü mücadeleyi yükseltmesidir. Bu şekilde iş güvencesiz, yarı zamanlı ve ücretsiz çalıştırılmaya, düşük ücret ve düşük sosyal haklara karşı mücadele edilmesi bazı mevzileri kazandıracak, sermaye bileşeni içinde değişen sermayenin oranını artırırken, artı değerın oranını düşürecektir.

Ancak bu yolla sermayenin uluslararası sömürü zincirinden kurtulmak ve bir bilim emekçisinin emeğinin anlam kazanması mümkün gözüküyor. Bu ancak üretimin sermayenin kontrolünden çıkması ve emekçilerin eline geçmesi ile mümkün olacaktır. Tüm Ar-Ge birimleri kamuya ait enstitülere dönüşmeli, maddi üretim sürecinin kendisi kamulaştırılmalıdır. Bilim emekçilerini de kapsayan merkezi planlama emeğın anlam kazanması için şarttır. Bilimin sadece bu koşullarda sınır tanınamaması değerli ve evrensel bir nitelik kazanabilecektir.

Bunun için bilim emekçilerinin siyasallaşması ve nasıl bir döngünün içinde olduklarını, neye karşı mücadele etmeleri gerektiğini kavramaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak, M. Z. ve Gülmez, A. (2006). Türkiye'nin uluslararası yayın performansı-nın analizi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1 (1): 22 -41.
- BBC, (2015). https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2015/09/150922_volkswagen_emisyon (Son erişim: 01.11.2020).
- Bilim ve Aydınlanma Akademisi (BAA). (2020). *Yeni Koronavirüs (2019-nCov) Salgınında Güncel Durum*. <http://bilimveaydinlanma.org/yeni-korona-virus-2019-ncov-salgini-guncel-durum/> (Son erişim: 01.11.2020).
- <https://www.haberturk.com/turkiye-nin-asi-butcesi-18-milyon-dan-200-milyon-dolara-cikti-2227420>, 20 Kasım 2018 (Son erişim: 11.10.2020).
- https://members.orcid.org/sites/default/files/Publishers_Turkish_0114.pdf (Son erişim: 19.10.2020)
- Korkut, N. ve Sabah, B. (2016). *Çokuluslu şirketlerin Ar-Ge harcamalarında öncelikli sektörel eğilimler ve teknolojik yeniliklerde öncü şirketler*: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İnovasyon ve Girişimcilik Ekonomisi, Tezsiz Yüksek Lisans Ödevi, İstanbul.
- Marx, K. (1997). *Kapital*, 1. Cilt, (A. Bilgi, Çev.), Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (2003). *Kapital*, 3. Cilt, (A. Bilgi, Çev.), Ankara: Sol Yayınları.
- Ortaş, İ. (2018). Bilimsel yayınlar yönünden Türkiye'nin dünyadaki yeri nedir? *İndigo*, 154, <https://indigodergisi.com/2018/07/bilimsel-yayinlar-turkiye-yeri/> (Son erişim: 12.10.2020).
- Öztürk, F. (24 Eylül 2020). *Türkiye'nin ilaç sektöründeki ithalat ve ihracat hacmi ne kadar?* BBC Türkçe, Ankara. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54284475> (Son erişim: 11.10.2020).
- Saçaklıoğlu, F., Davas, A., Döner, B., Durusoy, R., Ergin, İ., Erol, N. ve Hassoy, H. (2003). *Aşı pazarı can pazarı, "Aşı üretiminin perde arkası"*. Türk Tabipleri Birliği Yayını.
- Sezgin, Ş ve Sezgin, S. (2018). Dünya ve Türkiye'de savunma sanayi: genel bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5, 1-19.
- Solaker, G. (2019). *Türkiye'nin bilimsel yayın karnesi zayıf*. DeutscheWelle, <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye'nin-bilimsel-yay%C4%B1n-karnesi-zay%C4%B1f/a-48989776> (Son erişim: 11.10.2020).
- Yıldırım, C. ve Göze Kaya, D. (2019). Ar-Ge harcamalarının gelişimi: TR-AB üzerine bir değerlendirme. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33, 791-812.